

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ВЕЛЧЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 35355/08)

РЕШЕНИЕ
(Основателност)

СТРАСБУРГ

9 Юни 2015 г.

Това решение ще стане окончателно при условията на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Велчева срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение),
засадаващ в състав:

Гуидо Раймонди (Guido Raimondi), *председател*,

Георге Николау (George Nicolaou),

Леди Бианку (Ledi Bianku),

Нона Цоцория (Nona Tsotsoria),

Пол Махоуни (Paul Mahoney),

Кшищоф Войтичек (Krzysztof Wojtyczek),

Йонко Грозев (Yonko Grozev), *съдии*,

и Франсоаз Елен-Пасо (Françoise Elens-Passos), *секретар на
отделението*,

След закрито заседание, проведено на 19 май 2015 г.,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (№ 35355/08) срещу Република България, подадена в Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от български гражданин, г-жа Гана Петкова Велчева ("жалбоподателката"), на 30 юни 2008 г.

2. Жалбоподателката е представлявана от г-н М. Екимджиев и г-жа Г. Черничерска, адвокати, практикуващи в Пловдив. Българското правителство („Правителството“) се представлява от правителствения агент г-жа Й. Стоянова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди, че властите не са се съобразили с влязло в сила решение, позволяващо нейния иск за реституция на земеделски земи.

4. На 7 май 2013 г. Правителството е уведомено за жалбата.

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

5. Жалбоподателката е родена през 1927 г. и живее в село Рибарица.

6. Нейният баща, на когото тя е единствен наследник, е притежавал земеделска земя в околностите на селото, която е била включена в земеделска кооперация в началото на 50-те години.

7. През 1991 г., след приемането на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи ("ЗСПЗЗ", вижте параграф 17 по-долу), жалбоподателката е потърсила реституция на земята.

8. С решение от 10 март 1999 г. поземлената комисия, която разглежда делото, отказва да възстанови правата ѝ върху два парцела от съответно 900 и 2000 квадратни метра, като отбелязва, че върху тях земеделската кооперация е построила кошари за овце. Той приема, че жалбоподателката е имала право да получи обезщетение вместо реституцията.

9. Горното решение е било връчено на жалбоподателката през 2004 г., след което тя е подала иск за съдебен контрол.

10. С решение от 8 септември 2005 г. Районният съд в Тетевен отменя решението от 10 март 1999 г., като установява, въз основа на експертен доклад, че не е имало сгради на спорните парцели, а само разнообразни строителни материали. Съответно, не е имало пречка за реституция на парцелите в натура. В допълнение, службата "Земеделие и гори" – органът наследник на поземлената комисия – е твърдял в хода на производството, че земята е била продадена от земеделската кооперация на трето лице. Според Районния съд това обстоятелство, освен че е необосновано, също така не е могло да попречи на реституцията в натура, защото всеки спор относно собствеността на земята би попаднал в обхвата на разглеждане от гражданските съдилища след приключване на процедурата по реституция.

11. Въз основа на горното, Районният съд е приел, че жалбоподателката е имала право на реституция в натура на двата парцела.

12. Гореизложеното съдебно решение не е обжалвано и е влязло в сила на 26 септември 2005 г.

13. На 20 февруари 2006 службата "Земеделие и гори" е взела друго решение по същия въпрос, с което отказва възстановяване в натура на два парцела, единият от 2 127 квадратни метра, а другият от 454 квадратни метра, очевидно идентични с парцелите, обсъдени по-горе. Службата е отбелязала, че през 1995 г. двата парцела са били продадени от земеделската кооперация на трето лице, както и че върху парцела от 2 127 квадратни метра е била издигната селскостопанска постройка и метален навес. Той отново приема, че жалбоподателката е имала право да получи обезщетение вместо реституцията.

14. Жалбоподателката е подала иск за съдебно преразглеждане на това решение. В окончателно решение от 4 октомври 2006 г. Окръжният съд в Ловеч обявява решението за нищожно, тъй като то противоречи на съдебно решение от 8 септември 2005 г.

15. Жалбоподателката твърди, че след решението на Окръжният съд в Ловеч тя е направила множество посещения в службата "Земеделие и гори", да поиска прилагане на Решението от 8 септември 2005 г. През

месец юли 2007 г. тя е писала на висшия орган на службата, Областна дирекция по земеделие и гори в Ловеч, с искане за нейната намеса.

16. На 18 октомври 2006 г. службата "Земеделие и гори" приема ново решение по въпроса. Като отбелязва, че правото на жалбоподателката на реституция е било признато по силата на решенията от 8 септември 2005 г. и 4 октомври 2006 г., той възстановява правата ѝ върху три парцела с размери съответно 2 127, 319 и 454 квадратни метра, които очевидно са идентични с парцелите, обсъдени по-горе. Решението посочва парцелите, възлизащи на 2 127 и 454 квадратни метра с техните граници и спецификации по кадастралния план, но не и на парцела от 319 квадратни метра. Решението, копие от което е подадено от правителството, не споменава да е било получено от жалбоподателката.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

17. Законът за земеделските земи (*Закон за собствеността и ползването на земеделските земи*) е приет през 1991 г. Неговите приложими разпоредби относно реституцията на земеделски земи на нейните бивши собственици са обобщени в решенията на Съда по делата на *Любомир Попов срещу България* (№ 69855/01, §§ 83-87 и 92, 7 януари 2010 г.) и *Сивова и Колева срещу България* (№ 30383/03, §§ 29-44, 15 ноември 2011 г.).

18. В частност, член 14 (1) от ЗСПЗЗ предвижда, че решение на Общинската служба по земеделие (както се наричат службите "Земеделие и гори" след 2008 г.), издаващо заповед за реституция, придружено от скица на съответния парцел, служи като валидно право на собственост върху имота, еквивалентно на нотариален акт. Когато не е бил издаден такъв план, националните съдилища систематично приемат, че процедурата по реституция не е финализирана и че следователно заинтересованите страни не могат да потърсят съдебна защита на своите права на собственост (вижте например *Решение № 1161 от 14.11.2008 г. на ВКС по гр. д. № 4952/2007 г., II г. о.*, и *Определение № 466 от 17.10.2008 г. на ВКС по ч. гр. д. № 1187/2008 г., I г. о.*, подадено от жалбоподателката; също така *Решение № 248 от 27.07.2010 г. на ВКС по гр. д. № 58/2009 г., II г. о.*). Такава съдебна защита може да се търси в ситуации, когато трети лица твърдят, че са собственици на реституирани земи на правно основание, различно от реституция (вижте, за повече подробности за такива ситуации, *Сивова и Колева*, цитирано по-горе, § 44).

19. От друга страна, член 14 (4) от ЗСПЗЗ предвижда, че "при спор за материално право заинтересуваните лица осъществяват правата си по съдебен ред". До тази процедура трябва да се прибегва, когато са налице конкуриращи се претенции за това кой е бил собственик на

даден парцел преди колективизацията, а по този начин и който има право на реституция (вижте *Тълкувателно решение № 1 по гр. д. № 11/1997 г. на ВКС, ОСГК*, и *Решение № 9 от 11.04.2009 г. на ВКС по гр. д. № 6026/2007 г., I г. о.*). До настоящата разпоредба може да се прибегва дори когато процедурата по реституция относно някои от ищите не е приключила.

ЗАКОНЪТ

I. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА И ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1

20. Жалбоподателката, позовавайки се на член 1 от Протокол № 1 и членове 6 § 1 и 13 от Конвенцията, се оплаква, че службата "Земеделие и гори" не е успяла да се съобрази с решението на Районния съд в Тетевен от 8 септември 2005 г. и да завърши процеса на реституция. Тя смята освен това, че процедурата по реституция се е проточила твърде дълго.

21. Съдът е на мнение, че спорните оплаквания е най-уместно да се разглеждат по член 6 § 1 от Конвенцията и член 1 от Протокол № 1, които, доколкото е приложимо, се четат, както следва:

Член 6 § 1

"Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения..., има право на справедливо ... гледане ... от ... съд ..."

Чл. 1 от Протокол № 1:

"Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накръняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби."

A. Аргументи на страните

1. Правителството

22. Като се позовава на решението на службата "Земеделие и гори" от 18 октомври 2006 г. (вижте параграф 16 по-горе) – за което Съдът не

е знаел преди съобщаването на настоящата жалба – Правителството твърди, че жалбоподателката, като е прикривала своето съществуване, е злоупотребила с правото си на индивидуална жалба. На тези основания, правителството е призовало Съда да обяви жалбата за недопустима.

23. По същество, правителството твърди, че не е имало нарушение на правата на жалбоподателката, тъй като решението от 8 септември 2005 г. е влязло в сила с приемането на решението от 18 октомври 2006 г. Те твърдят, че след това решение и тъй като земята, за която претендира жалбоподателката, е била прехвърлена на трето лице през 1995 г., от жалбоподателката зависи да заведе дело срещу това трето лице, за да защити своите права на собственост.

2. Жалбоподателката

24. Жалбоподателката не е съгласна. Тя е заявила, че не е била уведомена за решението от 18 октомври 2006 г., въпреки че многократно е посещавала службата "Земеделие и гори", и е научила за него чак след като Правителството го е представило пред Съда. Тя е посочила, че в решението не се е споменавало, че то е било получено от нея.

25. Освен това, жалбоподателката е посочила, че спорното решение не е било само по себе си достатъчно, за да се завърши процедурата по реституция, тъй като спецификациите на един от реституираните парцели са били изпуснати. Освен това, то не е било придружено от необходимите планове на трите реституирани парцела и по този начин не би могло да породи валидно право на собственост върху имот.

26. Жалбоподателката е представила писмена декларация от сина си, в която той е обяснил, че когато – в качеството си на неин представител – е посетил Общинската служба по земеделие през месец октомври 2013 г. с искане за скиците на въпросните парцели, му е било казано, че такива скици няма да бъдат издадени, защото "земята не е била реституирана".

27. Следователно жалбоподателката заключава, че процедурата по реституция все още не е приключила и че съдебното решение от 8 септември 2005 г. не е влязло в сила.

28. Тя посочва, че в такъв случай не е можела да предяви иск срещу третото лице, на което земята е била прехвърлена през 1995 г. В това отношение тя се позовава на някои от вътрешните решения, посочени в параграф 18 по-горе.

29. Жалбоподателката подчертава, че съдебното решение от 8 септември 2005 е породило право на реституция, което не е било реализирано в резултат на нежеланието на властите да предприемат необходимите действия. Позовавайки се на редица случаи, определени от Съда, като *Мутишев и други срещу България* (№ 18967/03, 3

декември 2009 г.), *Манчева срещу България* (№ 39609/98, 30 септември 2004 г.), и *Ryabukh v. Russia* (№ 52854/99, ЕСПЧ 2003-IX), жалбоподателката е посочила, че принципът на правната сигурност изисква спазването на окончателни съдебни решения.

30. На последно място, жалбоподателката е подчертала аргумента си, че процедурата по реституция е била прекомерно забавена от властите.

3. Допълнително становище на правителството

31. В твърденията си в отговор на тези на жалбоподателката, Правителството е признало, че процедурата по реституция не е приключила, тъй като Общинската служба по земеделие не е издала скиците на спорните парцели. Въпреки това, Правителството счита издаването на такива скици за невъзможно преди разрешаването на спора за собственост между жалбоподателката и третата страна, на която земята е била прехвърлена през 1995 г. Правителството е на мнение, че жалбоподателката е трябвало да прибегне до процедурата, предвидена в член 14 (4) от ЗСПЗЗ (вижте параграф 19 по-горе), и е посочило, че процедурата е могла да бъде започната дори когато процедурата по реституция не е била финализирана.

Б. Преценка на Съда

1. Допустимост

(а) Злоупотреба с правото на индивидуална жалба

32. Съдът отбелязва твърдението на Правителството (вижте параграф 22 по-горе), че жалбоподателката е злоупотребила с правото си на индивидуална молба чрез съзнателно подвеждане на Съда, защото тя не го е информирала за решението на службата "Земеделие и гори" от 18 октомври 2006 г.

33. Съдът отбелязва, че преди съобщаването на настоящата жалба на Правителството, то не е било наясно с въпросното решение. Той отбелязва също, че съгласно член 35(3)(а) от Конвенцията той може да отхвърлят дадена жалба като съставляваща злоупотреба, и че това ще бъде така, например, в случаите, в които жалбата е съзнателно базирана на неверни факти (вижте наред с други дела, *Върбанов срещу България*, № 31365/96, § 36, ЕСПЧ 2000-X; *Akdivar and Others v. Turkey*, 16 септември 1996 г., §§ 53-54, *Доклади за решения и определения* 1996-IV; и *Kerechashvili v. Georgia* (решение за допустимост), № 5667/02, 2 май 2006 г.).

34. Въпреки това, в настоящия случай Съдът не може да заключи със сигурност, че жалбоподателката е била наясно със спорното

решение преди съобщаването на настоящата жалба на Правителството. Той отбелязва нейното твърдение, че не е била информирана за това (вижте параграф 24 по-горе), и факта, че в самото решение не се споменава, че е било връчено на нея (вижте параграф 16 по-горе). В допълнение, Съдът отбелязва, че дори и през 2007 г. жалбоподателката е продължила да настоява пред компетентните държавни органи, че те трябва да приложат съдебното решение от 8 септември 2005 г. (вижте параграф 15 по-горе). Съответно, Съдът не може да заключи, че жалбоподателката съзнателно го е подвела и е базирала жалбата си на неверни факти, и няма да отхвърли настоящата жалба на основание злоупотреба с правото на индивидуална жалба.

(б) Заключение по отношение на допустимостта

35. Освен това Съдът отбелязва, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 § 3 (а) от Конвенцията, нито недопустима на каквото и да било друго основание. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

2. Основателност

36. Съдът отбелязва в самото начало, че въпреки че Районният съд в Тетевен е постановил в своето решение от 8 септември 2005 г., че жалбоподателката е имала право на реституция в натура на претендираните от нея парцели (вижте параграф 11 по-горе), по-нататъшни действия от страна на службата "Земеделие и гори" са били необходими, така че решението да може да стане напълно оперативно, тъй като само решение на службата, придружено от скица на съответния парцел, би могло валидно да завърши процедурата по реституция (вижте параграф 18 по-горе). Съответно, въпреки че въпросното решение не е разпоредило директно на службата да предприеме определени действия, последната е била все пак задължена да предприеме мерки, така че решението може да бъде изпълнено.

37. Правителството не е оспорило това, но първоначално е твърдяло, че решението е било надлежно изпълнено с приемането от службата "Земеделие и гори" на решението от 18 октомври 2006 г. (вижте параграф 23 по-горе). В крайна сметка те признават (вижте параграф 31 по-горе), че процедурата по реституция не е приключила, тъй като жалбоподателката не е била снабдена със скиците на парцелите, определени за нея. Съдът, от своя страна, отбелязва в допълнение, че дори в решението от 18 октомври 2006 г., един от парцелите, разпределени на жалбоподателката, не е напълно описан с необходимите спецификации (вижте параграф 16 по-горе). Съответно, Съдът заключава, че въпреки решението от 18 октомври 2006 г., съдебното решение от 8 септември 2005 все още не е приложено от властите.

38. Той повтаря, че правото на съда, защитавано от чл. 6, би било илюзорно, ако вътрешната правна система на Високодоговарящата страна допуска окончателно, задължително съдебно решение като това в настоящия случай да остане без законна сила във вреда на едната страна. Изпълнението на съдебно решение, постановено от съд, трябва да се разглежда като неразделна част от "съдебния процес" за целите на чл. 6. Едно неразумно дълго забавяне при прилагането на обвързващо решение следователно може да наруши Конвенцията (вижте *Hornsby v. Greece*, 19 март 1997 г., § 40, *Доклади за решения и определения* 1997-II, и *Burdov v. Russia* (№ 2), № 33509/04, §§ 65-66, ЕСПЧ 2009).

39. В допълнение, Съдът е постановил, че продължителното неизпълнение на окончателно съдебно решение, което води до "легитимно очакване" – и по този начин до "притежание" по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1 – може да се разглежда като проблематично по тази разпоредба (вижте *Ramadhi and Others v. Albania*, № 38222/02, §§ 76-77, 13 ноември 2007 г., и *Мутушев и други*, цитирано по-горе, § 125). На последно място, той е постановил, че спазването на принципа на правната сигурност, който е присъщ на чл. 1 от Протокол № 1, изисква, когато съдилищата са се произнесли окончателно по даден проблем, тяхното заключение да не се поставя под въпрос, освен по съображения от съществен и обвързващ характер (вижте *Brumărescu v. Romania* [GC], № 28342/95, § 61, ЕСПЧ 1999-VII).

40. Що се отнася до настоящия случай, Съдът отбелязва, че първоначално службата "Земеделие и гори" е отказала да се съобрази с решението от 8 септември 2005 г., като е издала решение, което му противоречи (вижте параграф 13 по-горе). В решението на Окръжния съд в Ловеч от 4 октомври 2006 г. (вижте параграф 14 по-горе) неговият отказ се е оказал незаконен съгласно вътрешното законодателство. Съдът не вижда причина да не се направи заключението, че отказът е в противоречие и с изискванията на Конвенцията, посочени по-горе, тъй като не е било допустимо за службата, държавен орган, да поставя под въпрос заключенията на едно окончателно съдебно решение (вижте също *Хаджигеоргиеви срещу България*, № 41064/05, § 68, 16 юли 2013 г.).

41. След 4 октомври 2006 г. властите не са оспорвали изрично правото на жалбоподателката на реституция, признато в съдебното решение от 8 септември 2005 г., но те не са предприели необходимите мерки, за да изпълнят решението по ефективен и смислен начин. В частност службата "Земеделие и гори" е приела решението си от 18 октомври 2006 г. за възстановяване правата на жалбоподателката върху претендираната от нея земя, но в решението са липсвали важни елементи като спецификацията на един от парцелите и дори и сега,

много години по-късно, то трябва да бъде допълнено с необходимите скици.

42. Правителството се опитва да оправдае тази ситуация, като се позова на факта, че жалбоподателката не е успяла да предяви иск по член 14 (4) от ЗСПЗЗ срещу страната, която е купила земята през 1995 г. (вижте параграф 31 по-горе).

43. За Съда, това обстоятелство не може да служи като основание за отказ да се изпълни разглежданото съдебно решение. Той отбелязва, първо, че, въпреки че иск по член 14 (4) може да бъде предявен, дори когато процедурата по реституция не е приключила (вижте параграф 19 по-горе), не се твърди, че подобен иск трябва при всички обстоятелства да бъде предявен в този етап, или че съществуването на "спор за материално право", представлява пречка за приключване на процедурата по реституция.

44. Освен това се оказва, че такава процедура – която е от значение в случаите, когато различни страни имат конкуриращи се реституционни претенции, и всяка от тях твърди, че собственикът на разглежданата преди колективизацията земя е техният предшественик (вижте пак там) – не е приложима в случая на жалбоподателката. В нейния случай никой не оспорва, че баща ѝ е бил собственик на земята на по-ранен етап, но тъй като земята е била продадена на трето лице през 1995 г., е възможно страна да оспорва правата на жалбоподателката със своите собствени имуществени искове, които биха се основавали на покупката на тази земя. Въпреки това, такива искове би трябвало да бъдат разгледани в гражданското производство, започнато, например, въз основа на производството *rei vindicatio*, а не в рамките на производство по член 14 (4) от ЗСПЗЗ. Съдът е разглеждал множество случаи на реституция срещу България, в която правата на жалбоподателите, които притежават положителни решения за реституция, са били оспорени от трети лица с конкурентни искове за същата земя, които са базирани, както в настоящия случай, върху покупка или някаква друга транзакция, а в тези случаи въпросът обикновено е бил разрешаван с помощта на производство *rei vindicatio* (вижте например *Сивова и Колева*, цитирано по-горе; *Неделчева и други срещу България*, № 5516/05, 28 май 2013 г.; и *Илиева и други срещу България*, № 17705/05, 3 февруари 2015 г.). Съдът не счита, че в случай, че жалбоподателката в настоящия случай се стреми да преследва производство *rei vindicatio* срещу третото лице, което е закупило претендираната от нея земя, тя би могла да направи това, без първо да е получила валидно право на собственост върху имота, което означава без процедурата по реституция да е било допълнена с издаването на скици на парцелите и всякакви други необходими формалности. В това отношение Съдът се позовава на вътрешните решения, илюстриращи, че съдилищата няма да позволят имуществен

иск от лице в положението на жалбоподателката, без скица на съответните парцели (вижте параграф 18 по-горе).

45. Въз основа на гореизложеното, Съдът заключава, че продължителната неспособността на властите да приложат ефективно съдебното решение от 8 септември 2005 г. не може да бъде оправдано от факта, че жалбоподателката не е успяла да заведе дело срещу третата страна, на която е била прехвърлена земята през 1995 г.

46. Правителството не е цитирало никаква друга причина, обосноваваща продължителното неизпълнение на постановеното съдебно решение от 8 септември 2005 г. Съдът също така отбелязва, че, както е отбелязано от Районния съд в Тетевен в съдебното решение от 8 септември 2005 г. (вижте параграф 10 по-горе), фактът, че земята, за която претендира жалбоподателката, е била прехвърлена на трета страна, не е бил сам по себе си пречка за приключването на процедурата по реституция, тъй като, както вътрешното законодателство функционира и както в действителност се е случило, например, в случаите, посочени в параграф 44 по-горе, всеки спор между тази страна и жалбоподателката би следвало да бъде разгледан на по-късен етап и, в контекста на настоящата жалба, не е задача на Съда да спекулира за резултата от такива бъдещи производства.

47. С оглед на изложеното по-горе, Съдът заключава, че продължителното неизпълнение на прилагане на решението на Районния съд в Тетевен от 8 септември 2005 г. е необосновано. По този начин властите не са успели да уважават правото на жалбоподателката на съдебен процес.

48. Съответно е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията.

49. Тъй като разглежданото съдебно решение е довело до "легитимно очакване" за реституция на жалбоподателката – което трябва да се счита като съставляващо "притежание" по смисъла на член 1 от Протокол № 1 (вижте *Мутишев и други*, §§ 120-24, и *Хаджигеоргиеви*, §§ 61-63, и двете цитирани по-горе) – продължителната неспособност на властите да се съобразят с това съдебно решение също е нарушила правото на жалбоподателката на мирно ползване на притежанията ѝ.

50. Съответно е налице и нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

51. С оглед на последния извод, Съдът не намира за необходимо да разглежда отделно втория аспект на оплакването на жалбоподателката, а именно, че процедурата по реституция е била твърде продължителна (вижте параграф 20 по-горе), като той отбелязва че забавянията, които трябва да бъдат взети под внимание, са били тези, свързани с прилагането на съдебното решение от 8 септември 2005 г. Съдът не може да вземе предвид съгласно член 1 от Протокол № 1 периода, предшестваш тази дата, защото – както е установил в параграф 49 по-горе – "легитимното очакване" на жалбоподателката за реституция,

задействащо защитата на тази разпоредба, е възникнало чак със съдебното решение от 8 септември 2005 г.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

52. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

"Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна."

A. Обезщетение за вреди

53. Жалбоподателката посочва, че по отношение на имуществени щети тя желае да получи само претендираните от нея поземлени участъци в рамките на вътрешната процедура по реституция. Тя смята, че това би я поставило в положение, което има най-голямо сходство с това, което би съществувало в случай, че нейните права по Конвенцията не са били нарушени. Тя твърди, че не е имало пречка за финализирането на процедурата по реституция.

54. По отношение на неимуществените вреди, жалбоподателката претендира за обезщетение от 10 000 евро (EUR).

55. Правителството оспорва претенциите.

56. Съдът отбелязва, че решението, по което той установява нарушение на Конвенцията налага на държавата-ответник правно задължение да сложи край на това нарушение и да компенсира последиците от него по такъв начин, че да възстанови, доколкото е възможно, съществуващата преди нарушението ситуация. По този начин, ако естеството на нарушението позволява *restitutio in integrum*, е задължение на държавата-ответник да го приложи (вижте *Papamichalopoulos and Others v. Greece* (чл. 50), 31 октомври 1995 г., § 34, Серия А № 330-В; и *Brumărescu v. Romania* (справедливо обезщетение.) [GC], № 28342/95, §§ 19-20, ЕСПЧ 2001-I).

57. С оглед на гореизложеното, Съдът е на мнение, че в конкретния случай най-подходящото обезщетение ще бъде спазването на решението на Районния съд в Тетевен от 8 септември 2005 г., а именно завършване на процедурата по реституция с издаването на скици на парцелите, разпределени на жалбоподателката, и спазване на всички други необходими формалности. Това ще постави жалбоподателката в обстоятелства, които са, доколкото е възможно, еквивалентни на тези, в които тя би се озовала, ако не е имало нарушение на Конвенцията (вижте *Мутишев и други срещу България* (справедливо обезщетение), № 18967/03, § 29, 28 февруари 2012 г. Както вече стана дума по-горе,

действителното право на жалбоподателката на реституция в натура ще остане да бъде определено на по-късен етап, както е предвидено от националното право.

58. Предвид горното, Съдът счита, че въпросът за прилагането на член 41, дотолкова, доколкото се отнася до имуществени и неимуществени вреди, не е готов вземе решение (Правило 75 § 1 от Правилника на Съда). Съответно, Съдът запазва този въпрос и допълнителната процедура и приканва правителството и жалбоподателя, в срок от четири месеца, считано от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с член 44, § 2 от Конвенцията, да представят становищата си по въпроса и в частност да го информират за всяко споразумение, до което биха могли да достигнат, като се имат предвид съображенията, изложени в предходните параграфи.

Б. Разходи и разноски

59. Жалбоподателката претендира също за 4 032,25 евро за адвокатския труд, извършен от техните представители пред Съда. В подкрепа на този иск тя е представила график на изработените часове. Тя също така претендира за 178,82 евро за превод, като представя съответния договор, сключен между нейните представители и преводач. На последно място, жалбоподателката претендира за 63 евро за телефонни такси, копиране и други разходи. Тя е поискала всяка сума, която се отпуска съгласно настоящата част, да се прехвърля директно по банковата сметка на нейните представители.

60. Правителството твърди, че претендираната сума за правно представителство е прекомерна.

61. Според съдебната практика на Съда, жалбоподателят има право на възстановяване на разходи и разноски само доколкото е доказано, че те са били действително и необходимо направени и са в разумен размер. В настоящото дело, като се имат предвид наличните документи и горепосочените критерии, Съдът счита за разумно да присъди сумата от 2 500 евро, която покрива разходи по всички части. По искане на жалбоподателката, тази сума трябва да се прехвърля директно по банковата сметка на нейните законни представители.

В. Лихви за забава

62. Съдът счита за уместно лихвата за забава да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията;
3. *Приема*, че е налице и нарушение на чл. 1 от Протокол № 1;
4. *Приема*, че въпросът за прилагането на чл. 41, доколкото се отнася до твърденията на жалбоподателката за имуществени и неимуществени вреди, не е готов за решаване;
съответно
 - (а) запазва посочения въпрос;
 - (б) приканва Правителството и жалбоподателката да представят в срок от четири месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, § 2 от Конвенцията, писмените си становища по въпроса и да уведомят Съда за всяко споразумение, което могат да постигнат;
 - (в) запазва по-нататъшната процедура и упълномощава председателя на камарата с правомощия да определя същата, ако е необходимо.
5. *Приема*,
 - (а) че държавата-ответник следва да заплати на жалбоподателката, в срок от три месеца, считано от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с член 44, § 2 от Конвенцията, 2 500 евро (две хиляди и петстотин евро) за разходи и разноси, плюс всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени на жалбоподателката, които се конвертират в български лева по курса, приложим в деня на плащането, и се прехвърлят директно в банковата сметка на законните представители на жалбоподателката;
 - (б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка по време на периода на забава, към която се добавят три процентни пункта;
6. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателката за разходи и разноси.

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 9 юни 2015 г., в съответствие с Правило 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Франсоаз Елен-Пасо
Секретар на отделението

Гuido Раймонди
Председател